Sisäministeriö
Inrikesministeriet

Lausunto

29.9.2026

Lainsäädäntöneuvos Anne Ihanus

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

HE 148/2026 vp

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain 7 §:n muuttamisesta

Esityksen sisältö

Laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi (482/2024) tuli voimaan 22.7.2024 ja oli alun perin voimassa vuoden. Vuonna 2025 lain voimassaoloa jatkettiin 31.12.2026 asti (368/2025). Esityksessä ehdotetaan, että lain voimassaoloa jatketaan edelleen 31.12.2028 asti. Lain sisältöön ei ehdoteta muutoksia.

Laissa säädetään edellytyksistä, joiden mukaisesti valtioneuvoston yleisistunto voi päättää rajoittaa kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamista rajatulla osalla Suomen valtakunnanrajaa ja sen välittömässä läheisyydessä Suomen täysivaltaisuuden tai kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Lain soveltaminen on viimesijainen keino tilanteen hallitsemiseksi. Lakia ei ole toistaiseksi sovellettu.

Ajankohtainen turvallisuustilanne

Turvallisuustilanne Euroopassa ja Suomen lähialueilla jatkuu jännitteisenä Venäjän Ukrainaa vastaan käymän hyökkäyssodan takia. Rajavartiolaitoksen ja muiden turvallisuusviranomaisten arvion mukaan on varauduttava Venäjän pitkäkestoiseen uhkaan Euroopalle. Maahantulon välineellistäminen on yksi keinoista pyrkiä vaikuttamaan Suomen ja Euroopan unionin rajaturvallisuuteen, kansalliseen turvallisuuteen ja yleiseen järjestykseen. Keskeinen varautumiskeino on lainsäädäntö, joka sisältää viranomaisten riittävät toimivaltuudet toimia ennalta estävästi ja tehokkaasti. Suomen täysivaltaisuuden ja kansallisen turvallisuuden varmistaminen vaatii viranomaisten taktisen ja teknisen varautumisen lisäksi sääntelyä, jonka soveltaminen voidaan uhka-arvion niin vaatiessa aloittaa nopeasti.

Välineellistetty maahantulo Suomen itärajalla on pidetty hallittuna rajavartiolain (578/2005) 16 §:n mukaisilla toimenpiteillä. Valtioneuvosto on rajavartiolain 16 §:n mukaisilla päätöksillään sulkenut kahdeksan itärajan rajanylityspaikkaa 15.12.2023 alkaen ja kolme huvialuksille tarkoitettua rajanylityspaikkaa 15.4.2024 alkaen sekä keskittänyt kansainvälisen suojelun hakemisen Suomen ulkorajoilla avoinna oleville lentoliikenteen ja vesiliikenteen rajanylityspaikoille. Valtioneuvosto uudisti päätöksensä kesäkuussa 2026 (SM/2026/42), ja se on voimassa toistaiseksi.

Hallituksen esityksen jaksoissa 2.1 ja 2.2 on käsitelty tarkemmin ajankohtaista turvallisuusympäristöä ja arviota sen kehityksestä sekä tilannetta Suomen itärajalla ja välineellistetyn maahantulon uhkatasoa. Rajavartiolaitoksen ja muiden turvallisuusviranomaisten

arvion mukaan välineellistetyn maahantulon uhka Suomen itärajalla jatkuu edelleen korkeana. Tilanne ei ole muuttunut vuodesta 2025, jolloin lain voimassaoloa edellisen kerran jatkettiin. Turvallisuustilanteessa ei ole odotettavissa nopeita muutoksia parempaan suuntaan. Turvallisuustilanne edellyttää lain voimassaolon jatkamista, jotta tilanteen mahdollisiin nopeisiin ja vakaviin muutoksiin voidaan varautua.

EU-oikeus ja muu kansallinen lainsäädäntö

Hallituksen esityksen jaksossa 2.4 on selostettu turvapaikka- ja maahanmuuttoasioita koskevaa lainsäädäntöä, Schengenin rajasäännöstöä ((EU) 2016/399), rajavartiolakia ja komission 2024 antamaa välineellistettyä maahantuloa koskevaa tiedonantoa (COM(2024) 570 final).

Yhteenvetona voidaan todeta, että kansallisesti tai EU:ssa ei ole lain voimaantulon jälkeen tullut voimaan sellaista uutta lainsäädäntöä, jolla olisi merkitystä väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain tarpeen arvioinnissa. Esimerkiksi Euroopan unionin uuden muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen (pakti) muodostavia säädöksiä on sovellettu 12.6.2026 alkaen, mutta ne ovat tulleet voimaan jo 11.6.2024. Paktiin kuuluvaan kriisiasetukseen tai paktin muihin säädöksiin ei kuitenkaan sisälly säännöksiä, joilla voitaisiin tehokkaasti torjua tai ennalta estää sitä, että vieras valtio hyväksikäyttää maahantulijoita tarkoituksenaan horjuttaa kohdevaltion kansallista turvallisuutta tai täysivaltaisuutta. Vastaava koskee myös hallituksen esityksessä HE 53/2024 vp kuvattuja vaihtoehtoisia sääntelymalleja. Myös perustuslakivaliokunnan mukaan lain perusratkaisut toteuttavat sääntelyn tavoitteita tavalla, jota olisi vaikea saavuttaa mainitussa hallituksen esityksessä kuvatuilla vaihtoehtoisilla sääntelymalleilla (PeVL 26/2024 vp).

Lain voimassaolon aikana ei ole toistaiseksi tunnistettu uusia lainsäädännöllisiä keinoja, joilla voitaisiin saavuttaa lain tavoite torjua välineellistettyä maahantuloa. Unionin tilaa koskevassa puheessaan 16.9.2026 komission puheenjohtaja korosti, että Eurooppa tarvitsee keinoja suojata rajojaan kaikissa tilanteissa, erityisesti skenaarioissa, joissa masinoidaan laajamittaista liikkumista ja käytetään sitä aseena. Tämän vuoksi komissio tulee esittämään uuden, eurooppalaisen hätätilakehyksen perustamista. Sitä sovellettaisiin tarkoin määriteltyjen kriteerien perusteella, ja se mahdollistaisi ajallisesti rajoitetun ja tiukasti määritellyn jouston vakiomenettelyistä.

Lain voimaantulon jälkeen ei ole tullut uutta EU-tuomioistuimen oikeuskäytäntöä, joka olisi merkityksellistä asian arvioinnissa. Tuomioistuin ei ole toistaiseksi arvioinut välineellistettyyn maahantulon tilanteeseen liittyvän lainsäädännön yhteensopivuutta EU-lainsäädännön kanssa, vaan se on ottanut kantaa joukoittaiseen maahantuloon liittyvään lainsäädäntöön. Sisäministeriön tietojen mukaan tuomioistuimessa ei ole vireillä uusia tapauksia, joissa olisi kyse välineellistetystä maahantulosta.

Kansainväliset ihmisoikeusvelvoitteet

Lain voimaantulon jälkeen ei ole tullut uutta Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen (EIT) oikeuskäytäntöä, joka olisi merkityksellistä asian arvioinnissa. EIT ei ole toistaiseksi ratkaissut tapauksia, jotka olisivat yhteneviä Suomen itärajan välineellistetyn maahantulon tilanteen kanssa.

EIT:ssä on edelleen vireillä useita Latviaa, Liettuaa ja Puolaa vastaan tehtyjä valituksia, jotka liittyvät maiden ja Valko-Venäjän välisten rajojen tilanteeseen vuosina 2021–2023. Näistä valituksista kolme (C.O.C.G. ja muut v. Liettua, nro 17764/22; H.M.M. ja muut v. Latvia, nro 42165/22; ja R.A. ja muut v. Puola nro 42120/22) siirrettiin vuoden 2024 kevään ja kesän aikana Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen suuren jaoston käsiteltäväksi. EIT myönsi Suomelle sivuväliintulo-oikeuden kyseisissä valitusasioissa. Suomi antoi sivuväliintulokirjelmänsä EIT:lle 30.9.2024. Lisäksi EIT myönsi Suomelle puheoikeuden suuren jaoston pääkäsittelyihin, jotka pidettiin 12.2.2025.

Sivuväliintuloissaan Suomi painotti, että Euroopan muuttunut turvallisuuspoliittinen ympäristö ja välineellistetyn maahantulon erityispiirteet hybridivaikuttamisen keinona tulisi huomioida Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkinnassa välineellistetyn maahantuloon tilanteissa. Suomi piti tärkeänä, että välineellistetty maahantulo tunnustetaan EIT:n oikeuskäytännössä ja että Euroopan ihmisoikeussopimuksen soveltamisessa myös valtioiden täysivaltaisuus ja kansallinen turvallisuus huomioidaan asianmukaisesti. Sisäministeriöllä ei ole tällä hetkellä tietoa siitä, milloin EIT antaa asioissa ratkaisunsa.

Euroopan neuvoston muuttoliikettä ja Euroopan ihmisoikeussopimusta käsittelevä julistus

Muuttoliikettä ja Euroopan ihmisoikeussopimusta käsittelevä poliittinen julistus hyväksyttiin Euroopan neuvoston ulkoministerikokouksessa Chișinăussa, Moldovassa 15.5.2026. Julistus käsittelee valtioiden oikeutta hallita maahanmuuttoa ja suojella kansallista turvallisuutta suhteessa Euroopan ihmisoikeussopimuksen takaamiin oikeuksiin. Julistuksessa tunnustetaan ensimmäistä kertaa Euroopan neuvoston piirissä maahanmuuton välineellistäminen ilmiönä, joka luo haasteita kansalliselle turvallisuudelle. Julistuksessa huomioidaan, että ilmiötä voidaan pitää uutena, nykyajan ilmiönä, joka on syntynyt tietyssä geopoliittisessa ja turvallisuuspoliittisessa kontekstissa ja joka aiheuttaa erityisiä haasteita alueelliselle koskemattomuudelle ja kansalliselle turvallisuudelle sekä uhkaa heikentää yleissopimusjärjestelmän tukea ja eheyttä.

Välineellistettyihin muuttoliikkeisiin osallistuvilla henkilöillä on oikeus yleissopimuksen sekä muun eurooppalaisen ja kansainvälisen oikeuden mukaisten oikeuksiensa kunnioittamiseen ja suojeluun, yleissopimuksen ja muun eurooppalaisen ja kansainvälisen oikeuden sallimissa rajoissa. Julistuksessa muistutetaan kuitenkin, että valtion rajan laittomaan ylittämiseen pyrkivien henkilöiden toiminta voi olla merkityksellistä arvioitaessa valtion velvoitteiden noudattamista tiettyjen sopimusmääräysten osalta. Julistuksessa huomioidaan myös, että maahanmuuton välineellistäminen aiheuttaa haasteita valtioiden perusvelvollisuudelle suojella kaikkia lainkäyttövaltaansa kuuluvia henkilöitä, turvata rajansa sekä ylläpitää kansallista turvallisuutta ja yleistä järjestystä. Julistuksessa todetaankin, ettei vihamielisen valtion tai muun toimijan voida sallia horjuttavan eurooppalaisia demokratioita eikä niitä arvoja, joille yleissopimus perustuu, eikä väärinkäyttävän järjestelmää, jonka tarkoituksena on suojella näitä arvoja.

Julistus ilmentää Euroopan neuvoston jäsenvaltioiden näkemystä Euroopan ihmisoikeussopimuksen tulkinnasta. Julistus ei kuitenkaan ole Euroopan ihmisoikeustuomioistuinta oikeudellisesti sitova.

Eduskunnan asema

Lain säätämisen ja lain voimassaolon jatkamisen yhteydessä on käsitelty eduskunnan vaikutusmahdollisuuksia lain mahdollisessa soveltamistilanteessa. Hallintovaliokunta on katsonut (HaVM 14/2025 vp), että laissa säädetty eduskunnan valiokuntien tiedonsaantioikeus käytännössä tarkoittaa eräänlaista valtioneuvoston päätöksen jälkivalvontaa. Menettely ei sellaisenaan vastaa valmiuslain (1552/2011) mukaista jälkitarkastusta, jossa eduskunta voi kumota valtioneuvoston käyttöönottoasetuksen. Valiokunnan käsityksen mukaan valmiuslain käyttöönottoasetuksissa on kyse sellaisista vaikeasti ennakoitavista tilanteista, joita ei ole voitu tarkemmin arvioida lain säätämisvaiheessa. Sääntelyasetelma ei siten ole täysin rinnasteinen väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annettuun lakiin nähden. Mahdollisilla valiokuntien lausunnoilla tai hallintovaliokunnan mietinnöllä ja siihen sisältyvillä lausumilla voidaan kuitenkin odottaa olevan merkittävä tosiasiallinen vaikutus valtioneuvoston päätöksenteossa, vaikka eduskunnalle ei muodollisesti ole säädetty sitovaa päätöksentekovaltaa asiassa.

Hallintovaliokunta totesi, että esimerkiksi eduskunnan suppea jälkitarkastusoikeus, eli päätöksenteko siitä, saako valtioneuvoston päätös jäädä voimaan vai onko se kumottava, sopisi

melko huonosti yhteen lain sääntelyn kanssa siitä näkökulmasta, että valtioneuvoston päätös voidaan tehdä korkeintaan kuukaudeksi kerrallaan. Enintään kuukauden voimassaoloaika on laissa katsottu tarkoituksenmukaiseksi, koska kyse on merkittävästä perus- ja ihmisoikeuksiin vaikuttavasta päätöksestä, jonka välttämättömyys tulee tarkoin arvioida suhteessa ajankohtaiseen turvallisuustilanteeseen. Edellä mainituilla perusteilla eduskunnan tiedonsaantioikeutta koskevan sääntelyn katsotaan edelleen olevan riittävä. Asiaa ei ole syytä arvioida toisin lain ehdotetun voimassaolon pidentämisen vuoksi. Valtioneuvosto seuraa lain soveltamisalaan liittyvän Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen ja EU-tuomioistuimen oikeuskäytännön kehitystä ja tarvittaessa esittää lakiin muutoksia jo ennen määräajan päättymistä.

Yleiset lähtökohdat perustuslain näkökulmasta

Laki väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi ja lain voimassaolon jatkamista koskeva laki on säädetty perustuslakivaliokunnan myötävaikutuksella perustuslain 73 §:n mukaisena rajattuna poikkeuksena perustuslaista (PeVL 26/2024 vp, PeVL 29/2024 vp ja PeVL 14/2025 vp).

Perustuslakivaliokunta on ottanut asiaa arvioidessaan huomioon muun muassa rajoituspäätöksen tekemisen korkeat edellytykset ja Suomen täysivaltaisuuden varmistamisen. Valiokunta on arvioinut asiaa myös kansainvälisen tapaoikeuden ja Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen oikeuskäytännön näkökulmasta. Lisäksi valiokunta on kiinnittänyt huomiota Rajavartiolaitoksen antamaan käytännön ohjeistukseen ja koulutukseen, joiden tarkoituksena on varmistaa viranomaisten toiminnan lainmukaisuus ja yhdenmukaisuus lain mahdollisessa soveltamistilanteessa. Valiokunta on myös painottanut lain ja EU-oikeuden välisen suhteen arviointia.

Esityksessä ei ehdoteta lakiin sisältömuutoksia. Oikeudellisessa viitekehyksessä ei ole lain säätämisen jälkeen tapahtunut asiaan vaikuttavia muutoksia, minkä vuoksi aiemmin tehtyjen arviointien lähtökohdat ovat tältä osin edelleen asianmukaisia.

Täysivaltaisuus

Perustuslakivaliokunta on todennut, että perustuslain 1 §:n 1 momentin mukainen Suomen täysivaltaisuus on yksi Suomen valtiosäännön perusperiaatteista ja perustuslain keskeisimmistä ratkaisuista (PeVL 14/2025 vp). Perustuslakivaliokunnan mukaan Suomen täysivaltaisuus on välttämätön ennakkoedellytys sille, että Suomi voi ylläpitää perustuslaillisen järjestelmänsä, oikeusvaltion sekä perustuslain keskeiset ratkaisut kuten perusoikeusjärjestelmän kokonaisuuden. Valiokunta kiinnitti huomiota myös alueellisen integriteetin merkitykseen.

Perustuslakivaliokunta on todennut, että rajavalvonta, rajanylityspaikoista päättäminen ja rajaliikenteen sääntely kuuluvat lähtökohtaisesti valtion suvereniteetin piiriin (ks. myös PeVL 37/2022 vp). Perustuslain liikkumisvapautta koskevan pykälän esitöissä todetaan kansainvälisen oikeuden mukainen pääsääntö, jonka mukaan ulkomaalaisilla ei ole yleisesti oikeutta asettua toiseen maahan (HE 309/1993 vp, s. 52). Valiokunta on pitänyt tärkeänä, että esimerkiksi muuttoliikkeen välineellistämiseen kohdistuvissa toimissa huomioidaan valtion oikeus päättää yhtäältä ulkorajojensa turvallisuudesta sekä toisaalta siitä, kenellä on pääsy valtion alueelle (PeVL 16/2022 vp, kappale 7 ja PeVL 15/2022 vp).

Perustuslakivaliokunta on korostanut, että valtiolla tulee täysivaltaisuuden näkökulmasta säilyä todellinen mahdollisuus torjua kolmannen valtion toimia, joilla sen rajan yli oikeudettomasti syötettäisiin maahan ihmisjoukkoja tuntemattomin tarkoitusperin. Valiokunta on huomauttanut, että Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1 artiklan mukaan sopimusvaltiot ovat sitoutuneet turvaamaan sopimuksen mukaiset oikeudet lainkäyttöpiirissään. Täysivaltaisuus ja sen

suojaaminen sitä vaarantavilta loukkauksilta ovat valiokunnan mielestä siten edellytys sille, että Suomi kykenee täyttämään sopimusvelvoitteensa. Perustuslakivaliokunnan mielestä tilannesidonnaisuudelle on perusteltua antaa merkitystä myös nyt käsillä olevan kaltaisissa tilanteissa (PeVL 14/2025 vp). Valiokunta on edellä mainitussa lausunnossaan lisäksi pitänyt selvänä, ettei Suomi sitoutuessaan Euroopan ihmisoikeussopimukseen sen lisäpöytäkirjoineen sekä Euroopan unionin perusoikeuskirjaan ole hyväksynyt sitä, että niiden mukaisia velvoitteita väärin- ja hyväksikäyttämällä vieras valtio saisi vakavasti vaarantaa Suomen täysivaltaisuuden tai kansallisen turvallisuuden.

Sisäministeriö toteaa, että laki vahvistaa Suomen kansallista turvallisuutta ja nostaa kynnystä käyttää välineellistettyä maahantuloa Suomeen kohdistuvan painostamisen keinona. Suomen kyvyllä vastata rajaturvallisuuden uhkiin on myös kansallista turvallisuutta laajempaa eurooppalaista ja liittokunnan turvallisuuteen liittyvää merkitystä.

Lain voimassaoloaika

Vakiintuneen valtiosääntöperiaatteen mukaan uusien, puhtaasti kansallisten perustuslaista poikkeavien lakien säätämistä tulee välttää (esim. PeVL 29/2022 vp, kappale 34). Poikkeuslakimenettelyyn voidaan turvautua vain erityisen poikkeuksellisissa tapauksissa ja pakottavista syistä (HE 1/1998 vp, s. 125/I, ks. myös esim. PeVL 6/2009 vp, s. 16). Jos poikkeuslakeja käytetään kansallisissa yhteyksissä, on perustuslakivaliokunnan mukaan ensisijaisesti pyrittävä säätämään poikkeukset perustuslaista voimassaololtaan ajallisesti rajoitettuina, siis määräaikaisina (PeVM 10/1998 vp, s. 23/I).

Perustuslakivaliokunta ei ole lakia arvioidessaan nimenomaisesti kiinnittänyt huomiota lain voimassaoloajan täsmälliseen pituuteen (PeVL 26/2024 ja PeVL 14/2025 vp). Valiokunta on todennut, että sen aikaisemmasta lausuntokäytännöstä ei arviointitilanteiden eroavaisuuksien vuoksi ole johdettavissa selkeää kannanottoa poikkeuslain voimassaoloajan pituuteen nyt käsillä olevassa erityislaatuisessa tilanteessa. Keskeistä perustuslakivaliokunnan mielestä on, että lain ja myös sen voimassaoloajan välttämättömyys voidaan perustella. Valiokunnan mielestä lain voimassaoloajan arvioinnissa vailla merkitystä ei ole lain säätämisen ja sen soveltamisen aloittamisen kaksivaiheisuus eikä se, että lain 3 §:n mukaista päätöstä kansainvälistä suojelua koskevien hakemusten vastaanottamisen rajoittamisesta ei lain tähänastisen voimassaolon aikana ole tehty. Valiokunnan mukaan jo lain voimassaololla voidaan arvioida olevan ennalta estävä vaikutus (PeVL 14/2025 vp).

Hallituksen esityksessä ja edellä lausunnossa kuvatulla tavalla turvallisuusympäristössä ei ole odotettavissa lähiaikoina olennaisia muutoksia parempaan suuntaan, vaan sen odotetaan säilyvän vakavana ja vaikeasti ennakoitavana koko ehdotettavan voimassaoloajan. Välineellistetyn maahantulon potentiaalinen uhka on vähintään samalla tasolla kuin lakia säädettäessä ja sen voimassaoloa edellisen kerran jatkettaessa. Perustuslakivaliokunnan tuolloin tekemää arviota vastaavasti lain voimassaolon jatkamiselle on siten katsottava olevan välttämätön tarve.

Esityksessä ehdotetaan lain voimassaolon jatkamista kahdella vuodella, minkä myötä lain kokonaisvoimassaoloaika pitenisi noin neljään ja puoleen vuoteen. Ehdotettua voimassaoloaikaa voidaan pitää ajankohtaisen turvallisuustilanteen ja oikeudellisen viitekehyksen sekä niiden kehitysarvioiden perusteella perusteltuna ja välttämättömänä. Myös lain kokonaisvoimassaoloaikaa voidaan pitää välttämättömänä, kun otetaan huomioon, että turvallisuustilanteen muutos on osoittautunut pitkäaikaiseksi. Lain tarkoituksena toimia ennalta estävästi ja varmistaa, että nopeissa ja vakavissa tilannekehityksissä Suomi pystyy välittömästi torjumaan välineellistettyä maahantuloa. Kyse on siten ensisijaisesti varautumisesta vakaviin välineellistetyn maahantulon tilanteisiin. Lisäksi on otettava huomioon, että lain soveltaminen edellyttää erillistä valtioneuvoston päätöstä ja sitä edeltävästi valtioneuvoston ja tasavallan

presidentin yhteistä käsitystä laissa tarkoitettujen korkeiden kriteerien käsillä olosta. Lain voimassaolo ei siten suoraan tarkoita sitä, että lakia joskus sovellettaisiin. Mikäli turvallisuustilanne tai oikeustila muuttuisi merkittävästi lain voimassaolon aikana, hallitus arvioisi uudelleen lain voimassaoloa ja sisältöä ja antaisi tarvittaessa eduskunnalle esityksen lain muuttamisesta tai kumoamisesta. Tällä hetkellä turvallisuustilanteessa ei kuitenkaan ole nähtävissä olennaisia muutoksia.

Säätämisjärjestys

Yleistä

Perustuslakivaliokunnan mukaan myös pelkkä lain voimassaolon jatkaminen tulee käsitellä perustuslain 73 §:n mukaisessa lainsäätämisjärjestyksessä (PeVL 14/2025 vp).

Poikkeuslakimenettelyn käyttämisen edellytyksenä on se, että käsillä tulee olla erityisen poikkeuksellinen tapaus ja poikkeuslain säätämiselle tulee olla pakottavia syitä (PeVM 10/1998 vp, s. 22–23). Väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annettu laki on alun perin säädetty ja sen voimassaoloa on jatkettu tilanteessa, jossa ei ole ollut muuta tehokasta keinoa torjua Suomen painostamista maahantulijoita hyväksikäyttämällä. Hallituksen esityksessä ja edellä lausunnossa kuvatulla tavalla lain voimassaololle on edelleen välttämättömiä ja pakottavia syitä Suomen täysivaltaisuuden ja kansallisen turvallisuuden varmistamiseksi. Lain soveltaminen on sen 3 §:n 1 momentissa tarkoitetulla tavalla viimesijainen keino tilanteen hallitsemiseksi.

Kiireelliseksi julistaminen

Perustuslain 73 §:n 2 momentin mukaan ehdotus perustuslain säätämisestä, muuttamisesta tai kumoamisesta taikka perustuslakiin tehtävästä rajatusta poikkeuksesta voidaan julistaa kiireelliseksi päätöksellä, jota on kannattanut vähintään viisi kuudesosaa annetuista äänistä. Tämän jälkeen ehdotus voidaan hyväksyä vähintään kahden kolmasosan enemmistöllä annetuista äänistä. Perustuslakivaliokunnan mukaan perustuslain nopeutettua menettelyä ei tule käyttää, ellei perustuslain sanamuodon kiireelliselle muuttamiselle ole poikkeuksellisesti välttämätöntä tarvetta (PeVM 4/2018 vp, s. 9, PeVM 5/2005 vp, s. 6). Valiokunta on pitänyt myös varsin tärkeänä, ettei perustuslain kiireellistä muuttamismenettelyä käytetä muutoin kuin pakottavissa tilanteissa ja että perustuslain tavallinen muuttamismenettely vakiintuu pääsäännöksi myös käytännössä (ks. PeVM 10/2006 vp, s. 6).

Väliaikaisista toimenpiteistä välineellistetyn maahantulon torjumiseksi annetun lain voimassaolo päättyy 31.12.2026. Tämän vuoksi on selvää, että lain voimassaolon jatkaminen keskeytyksettä perustuslain 73 §:ssä tarkoitetussa lainsäätämisjärjestyksessä edellyttää pykälän 2 momentin mukaista nopeutettua menettelyä. Lain säätämiseen johtanut turvallisuustilanne ja siihen kytkeytyneet perusteet nopeutetun menettelyn käyttämiselle eivät myöskään ole olennaisesti muuttuneet.

Perustuslakivaliokunta on katsonut aiemmin, että lain säätämistä ja sen voimassaolon jatkamista koskevien esitysten kiireelliseksi julistamiselle oli poikkeuksellisesti välttämätön tarve ja kyseessä oli myös pakottava tilanne. Valiokunnan mukaan ehdotonta valtiosääntöoikeudellista estettä käsitellä laki poikkeuksellisesti perustuslain 73 §:n 2 momentin tarkoittamassa kiireellisessä menettelyssä ei ollut, jos säännöksessä tarkoitettu viiden kuudesosan vaatimus ääntenlaskennassa toteutuu (PeVL 26/2024 vp ja PeVL 14/2025 vp).

Yhteenveto

Hallituksen esityksessä katsotaan, että lakia voidaan pitää myös nyt ehdotettavan voimassaolon jatkamisen jälkeen rajattuna poikkeuksena perustuslaista. Poikkeus on selvästi rajattu suhteessa perustuslain kokonaisuuteen. Voimassaolon jatkaminen on määräaikainen ja pituudeltaan perusteltu suhteessa ajankohtaiseen turvallisuustilanteeseen ja sen kehitysarvioihin sekä voimassa olevaan oikeudelliseen viitekehykseen. Lain soveltamistilanteissa olisi kyse erityisen poikkeuksellisista tilanteista, ja lain voimassaolon jatkamiselle on pakottavat syyt. Perustuslakivaliokunta on myös aiemmin katsonut, että laki ei puutu perustuslain keskeisiin ratkaisuihin eikä ole sen kanssa ilmeisessä ristiriidassa. Laki on hyväksyttävä myös Suomen kansainvälisten ihmisoikeusvelvoitteiden kannalta. Hallintovaliokunta on lisäksi arvioinut, että laki täyttää EU-lainsäädännön edellytykset.

Sisäministeriön käsityksen mukaan muut kuin keinot kuin lain voimassaolon jatkaminen eivät ole riittäviä vieraan valtion Suomeen kohdistuvan vaikuttamisen torjumiseksi. Esityksellä on siten erittäin painavat ja hyväksyttävät tavoitteet, jotka ovat vallitsevissa oloissa oikeutettuja.

Sisäministeriö toteaa, että esitys on käsiteltävä perustuslain 73 §:n mukaisessa järjestyksessä ja katsoo, että asiassa on pakottavia syitä hyväksyä esitys 73 §:n 2 momentissa säädetyssä kiireellisessä perustuslain säätämisjärjestyksessä.